

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer ha-Tishbi

Eliyahu Baḥur

רוחב והילא

Ṭshernoḃits, 616 = 1855

תלדה תוא

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12352)

גֵרָם זה השרש לא נמצא במקרא כי אם בלשון עצם כמו
 (בראשית מ"ע) חמור גרם אבל רבותינו זכרונם לברכה
 שמשו בו לסבת הדבר וכן תרגום (שמואל א' כ"ג) אנכי
 סבותי בכל בית אביך אנא גרמית ובדברי רבותינו זכרונם לברכה
 (ה) והוא גרם לו כל הכבוד הזה וכן (יחזקאל ד' פ"ד) גרם לשכינה
 שתסתלק מישראל וכן הרבה וכלם בבנין הקל ואין לשמש
 בו בבנין אחר :

גֵרָם גרסונו בפרק פלוני והוא כמו שנינו לשון למיד וכן פלוני
 הוה גרים וכן בפסוק (סיר א') ישקני מנשיקות פיהו
 משנה ותלמוד בגירסא וכן מה שלומד הנעה בנערותו
 נקרא גירסא דינקותא :

גֵשֶׁם בספרים חצונים קראו הגוף גשם באמרם האלוה אינו
 גשם ובנו ממנו התפעל באמרם מתגשם ולא נמצא במקרא
 רק בדניאל כמו (דניאל ה) גשמיה יצטבע פירוש
 גופו יתכבס :

גֵשֶׁר בדברי רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד פ' וישלח) עשה עצמו
 כגשר העולם דומה לגשר רעוע הוא המסלול העשוי
 מעצים או מאבנים משפת הנהר לשפתו השנית לעבור
 ברגל בלשון אשבנו ברוק ובלעז פונטו (מחוס ב') שערי הנהרות
 נפתחו גשרי נהרותא וכן (יחזקאל כ"ז) את כל לוחותים
 ית כל גשרין :

נשלמה אות הגימל גילוכט זיי גוט כון הימל :

אות הדלת

דא תרגום של זאת דא (מלכים ב' ח) כמו זאת האשה וזה בנה
 דא אתתא ודין ברה (דניאל ב) ובדניאל דא לדא נקשן :

דבר קריין לחזיר דבר אחר ונראה לי הטעם כדי שלא לזכור
 שמו בפני התינוקות וידרשו וישאלו עליו ויבאו לירי
 אכילה כמו שאין זוכרין שם לחם בפסח מטעם זה :

דבור בדברי רבותינו זכרונם לברכה על כל דבור והבור ויש
 הפרש בין דבור לדבר כי דבר הוא שם נופל לומר על
 כל מה שהוא שם דבר בין שיש בו רוח חיים בין
 שאין בו רוח חיים אבל דבור אינו נופל רק על הדבור היוצא מן
 (א) רש"י פ' יתרו הפה :

תשבי

הפה בחתוך הלשון וקראו רבותינו זכרונם לברכה לדבריו של הקדוש ברוך הוא דבור סתם (וזכ"מ כל דבור ודיבור טילה תפי כקכ"ה כו') וזה דוקא עם הא הידיעה כמו על פי הדבור וכן (א) היה הדבור פרוש הימנו וכן הרבה ודבור בלשון רבים דבורים אבל עשרת הדברים שהיו על הלוחות קראו להן עשרת הרברות בלשון נקבות וכן הוא מנהגם כמו שיתבאר בשורש מסר :

דוגיא כן קורין לספינה הגדולה שיש לה משוטמים הרבה משני צדדיה ובלשון רז"ל (ב"ב דף ע"ג) נקראה דוגית ומוזה בסירת חונה וסירה היא הספינה הקטנה שבדוגית וחרגומו כדוגנית וכן (ישעיה י"ח) בכלי גומא בדגונין בלעז גליאה וכן שמה בלשון אשכנז :

דוגמא אין דוגמתו פירוש אין דומה לו והוא לשון יון אבל הדלת נקראת בחירק דגמא :

דגש הנקודה שמשמין בגוף האות לחזק קריאתה קורין דגש ולא נודע לנו פתרונו כמו שלא נודע לנו קצת שמות הנקודות והטעמים כמו שכתבתי בהקדמתי לספר מסורת המסורת :

דו בדברי רבותינו זכרונם לברכה (ערוזין ד' י"ח) אדם הראשון נברא דו פרצופין פירוש שני פנים וכן דו בלעז שנים ונראה לי שיש לקרותו דו בחולם ולא בשורק כי כן יש מפרשים דופי מורכב מן דו ומן פי פירוש שתי פיות כי כן מוציאי דבה ידברו בשתי פיות אחת בפה ואחת בלב :

דוק דוק ותמצא לשון עיון והשגחה (תהלים ל"ג) ממכון שבתו השגיה תרגום אודיק וכן (תהלים י"ד) יי משמים השקיף מן שמיא אודיק ונמצא העבר בבנין הקל דק כמו שפירש רבינו שלמה בר יצחק זכרוננו לברכה בהרבה מקומות ואונקלוס לא דק על לשון המקרא ונמצא בבנין פעל דייק לא דייק יפה והפעול ספר מרויק והשם דיוק או דייקות והתואר דייקן אבל דקרוק הוא משורש דקק ושם אדבר בו :

דוקא גם זה משורש דוק כאמרם דוקא כשהוא כך וכך וכן לאו דוקא הצה לומר אינו ממש בכוזן ובעיון כך כגון (ויקרא כ) ואפו עשר נשים לאו דווקא עשר אלא הוצה לומר הרבה נשים :

די מלת אשר מחורגם די ולפעמים משימין הדלת לבדה בראש המלה במקום די והיא נקודה בשוא כמו (בראשית ג) עשב (א) ב"ב דף קכ"ה וע"ש

השנה

השור
נקוד
ד
נקרא
ד
בלש
מלב
(הסמ)
ד
ד
בלב
ד
ממ
די
נקרא
ד

לפי שאין שוא אחד ישוא בראש התיבה :
תשבי

השדה עשבא דחקלא וכשתחלת המלה בשוא או היא נקודה בחירוק כמו (בראשית ה) ברקיע השמים ברקיע דשמיא וזה לפי שאין שוא אחד ישוא בראש התיבה :

דכז אנתנו קורין דוכן כשהבנים נושאים ידיהם בברכת כהנים וכן תרגום (תהלים קלד) שאו ידיכם קודש טולו ידיכון בהניא על דוכן קודשא ותמיה אני על זה שדרי דוכן נקרא האצטבא שעמדו עליה הלזים כשאמרו שירה ונקראת דוכן בלשון ערבי ובלשון אשכנז באנקא וכן בלעז :

דכס דוכוס הוא שלטון שתחת המלך והוא כמו אלוף בלשון עברי וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה כל אלוף מלכותא דלא תגא פירוש מלך שאין לו כתר נקרא דוכוס וכן בלשון רומי דוקס ובל"א הערצוג ובפסוק (צ"ו) ששים המה מלכות ושמונים פילגשים תרגום דוכסין מבנוי ישמעאל ובפסוק (החמ"ז) לא הביאה אסתר וגומר תרגום עם דוכסי מלכא ותמיה אני על שאנו קוראין אותו דוכוס הכה דגושה :

דכתא (משלי כה) ובמקום גדולים אל תעמוד : תרגום בדוכתא ברבי לא תיקום ונמצא בגמרא דוך פלוני ודוא כמו דוכתא פירוש מקום מיוחד בלשון אשכנז אורט ובלעז לוקו

דלדל (סוטה דף ט) למה נקרא שמה דלילה שרלדלה את כותו וכולי פירוש לשון חלשות וכן (כריתות ד' ע"ג) אבר מדולדל ועקרו לשון דלות ששרשו דלל על משקל בלבול מן בלל ובלשון אשכנז עוטרדיג ובלעז לינטו או לאסו

דס בדברי רבותינו זכרונם לברכה (פסחים דף ק"ח וע"ז הל' תעמוד על המקח בשעה שהין לך דמיס) מי שאין לו דמים לא יעמוד בשוק קורין למעות דמים וכן (שמואל ב' כ"ד) אקנה ממך במחיר : תרגום בדמין בלשון אשכנז געלט ובלעז דינארי ולא נמצא רק בלשון רבים : **מתוך כל זכרונם**

דינר יש מטבע נקרא בלשונם דינר והיא כמו זוז אלא שהזוז של כסף והדינר של זהב וכן (מלכים ב' ה) ששת אלפי זהב : דנעמן תרגם יונתן דינרין דדהב ובלשון לעז נקראו המעות דינארי וכן יש מטבע קטנה נקראת בלעז דינאר והוא מה שקורין בוונציה באגטין ובלשון אשכנז בערנר :

דף קורין לקרש או ללוח דף וכן בדברי רבותינו זכרונם לברכה בין דף לקרש בלשון אשכנז ברעט ובלעז טאבולה ומה מה שאומרים

תחת
אל
דוכוס
הוא
שלוש
מאות
שמונים
ועשר
ועוד
כמה
דוכוס
הוא
שלוש
מאות
שמונים
ועשר
ועוד
כמה
דוכוס
הוא
שלוש
מאות
שמונים
ועשר
ועוד
כמה

שאוברים

של
תפי
(ה) היה
אבר
בלשון
זוטים
(ע"ג)
שפינה
גומא
אבל
דגש
ימות
לספר
אשון
נראה
דשים
דבה
עבתו
שקוף
כמו
ימות
לא
נואר
וכן
כגון
לומר
דאש
נשב

תשבי' וספס' כי שנתו
לחזק וקדושה
ג' ח' ז' פ' ק' ר' ש' ט' י' י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט

שאומרים דף פלוני של הספר ובלשון רבים דפון ויש קורין להם עליו והוא הנכון כי כן נקראו בלשון אשכנז בלעזר ובלעז פולטי

דפס (בראשית ח) האדם בצלמו פירש רש"י בדפוס העשוי לו פורמא בלעז וכן בלשון אשכנז : וכן נקראים הספרים הנעשים על ידי הקוק אותיות דפוס שטאמפא בלעז

ופלשון אשכנז דרוק ועושין ממנו קל ונפעל והפעיל כגוף דופס ונדפס והדפוס : וכן (בראשית מ"ט) ובדם ענבים סוטה תרגום ירושלמי מדמי לדפוס ענבין :

דפק דע כי סתם גידים הנמצאים במקרא אינם הגידים הדופקים שמשמטין בהם הדופאים כי אותם קוראים להם הדופאים עורקים : וכן נקראים בלשון ערבי וכן אמר איוב פרישו

(איוב ב) ועורקי לא ישכבון : פירוש הגידים שלי שדופקים לא ינוחו רק מתנועעים חמיר מבלי הפסק מפני רוב החום הנכרי אשר בלבי ונקרא בלשון הגוים פולש ובלשון הקודש דפק (פיר ס) מן קול דודי דופק לשון הבאה :

דקדק בדברי הבותינו זכרונם לברכה (א) המדקדק במצות : (סוכה דף כח) דקדוקי תורה דקדוקי סופרים כלם לשון דק כלומר המעיין בדבר דק דק : בלשון אשכנז דון

ובלעז סופטיל : וכן דקדוק הלשון שצריך לעיון דק באותיות ונקודות ובבנינים ובפעלות וכן קורין לו דייקות וכבר דברתי מזה בערש דוק עיין בשרשו

תרגום של קטן עיין בערש דרדק : **דקק**

דרר (בראשית ל"א) אשר גר שם תרגום די דר תמן והשם דירה תרגום (שמות ט"ו) אל נזה קדשך לדירה דקודשך : וכן בדברי רבותינו זכרונם לברכה (ברכות דף ל"ט) אשה נאה

דירה יפה בששון אשכנז וואונג ובלעז סטאנצייה ובלשון רבים דירון דירון דגבי נח

דורן (בראשית ל"ב) (שם צמ"ד) התקין עצמו לג' דברים לדורון למלחמה לתפלה פירוש דורון בלשון יון מנחה ובלעז פריזאנט וכן אומרים אנו בלשון אשכנז פריזאנט ואינו לשון אשכנז רק מלשון לעז : כי בלשון אשכנז נקראת המנחה

שענק ועוד טעות אחרת שאנחנו קורין דורון מויגה עיין בשרש מוג :

(ח) ילמדנו פ' לך לך
ולא ילמדנו פ' לך לך

תשבי

יז

הדרק

מקרי הדרקין פירוש מלמד תינוקות וכן (איוז ל) שחקו
 עלי צעירים מנחכין עלי הדרקין ופירוש בערוך נערים
 ונראה לי שאף נקבות בכלל שהרי בפסוק (אסתר ד)
 ומרדכי ידע בתרגום ולא על הדרקיהון הרי בניס ובנות בכלל :
 ומצאתיו בלי ריש (אסתר א) מקאן ועד גדול מדקקיהון
 עד כביהין *

הדרך ארץ

יש לו ששה פנים האחד הוא נאמר על הנהגה
 המדינות במדות טובות ובמוסר ושכל טוב כמו
 שנמצא במסכת דרך ארץ * והשני הוא העסק
 בסתורה ובמלאכה כמו שאמרו (הזות פ"ב) יפה תלמוד תורה עם
 דרך ארץ והשלישי הוא תשמיש המטה כמו שאמרו בהגדה זו
 פדישות דרך ארץ : ואני המעתיק מוסיף על אלה ענין הרביעי
 שהוא שבא על לשון פטירת כל בני אדם כמו שאומר דוד המלך
 עליו השלום (מלכים א) אנכי הילך בדרך כל הארץ :

דרש

(ד"ה ב י"ג) במדרש הנביא ערו (ד"ה ב כ"ד) מדרש ספר
 המלכים פירוש ספר שכתוב בו דברי המלכים והנביאים
 נקרא מדרש כי כל הדרש אותם הדברים ימצאם שם
 על כן נקרא מדרש והמם בחירק ותמהתי למה אנו נוהגים לומר
 מדרש המם בסגול : וגם הבית או החרר המיוחד ללמוד תורה
 נקרא בית המדרש גם קראו מדרש כל פירוש שאינו על דרך
 פשוטו כגון מדרש אגדה או מדרש רבותינו גם נקרא דרש או
 דרשה ובעל המדרש נקרא דרשן כמו רבי משה הדרשן

נשלמה אות הדלה • בעוד אשר ידו ככל מושלת

אות ההא

הא

תרגום של היה זהה הא • וכן בדברי רז"ל הא למדת והא
 כתיב ודומיהם כמו הנה ועוד שמשו בו במקום זה
 כגון הא שלפניך :

הא

כמו הא בהא תליא • וכן הא לחמא עניא והוא כמו
 האי שלפניך

האי

כמו האי גברא האי בית כור • כמו זה ואין הפרש בין
 זה ובין האי *

הואיל

ואו